

Rapport

efter kvalitetsgranskning av förskolans arbete
med det förstärkta pedagogiska uppdraget vid
Backsippans förskola i Håbo kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget under hösten 2011 och våren 2012. Granskningen vid Backsippans förskola i Håbo kommun ingår i detta projekt. Syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Backsippans förskola besöktes den 29-30 september 2011. Ansvariga inspektörer har utredarna Magdalena Molin och Lena Rostock varit. I denna rapport redovisar Skolinspektionen sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget, genomförs i totalt 28 kommunala förskolor och 14 fristående förskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de förskolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra förskolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Resultat

Om förskolan i Håbo kommun

Håbo kommun ligger i Uppland fem mil från Stockholm och har 20 000 invånare. I kommunen finns 14 kommunala förskolor och fem fristående förskolor. Totalt finns 1107 barn inskrivna i förskolan i oktober 2011.

I Håbo kommun är Skolförvaltningen ansvarig för utbildningen. Det finns fyra skolområden, såsom Västerängsområdet, med en rektor för varje område. Rektorerna har till sin hjälp biträdande rektorer. Västerängsområdet, som förskolan Bacsippan tillhör är föremål tillfällig organisation vilket innebär att den som tidigare titulerades biträdande rektor med ansvar för förskolan nu har titeln förskolechef. Västerängsområdet har i den tillfälliga organisationen även en områdeschef som har ansvar för ekonomi och arbetsmiljöfrågor.

På Skolförvaltningen finns centralt två utvecklingsledare tillsatta för att arbeta med kvalitet inom förskola, annan pedagogisk verksamhet samt skola och fritidshem. Detta pedagogiska utvecklingsarbete ska ske främst genom att skapa diskussionsforum där pedagogiska frågor och andra frågor som rör verksamheten ska diskuteras tillsammans med rektorerna. Dessa ska i sin tur föra diskussionerna vidare i personalgrupperna och på detta sätt utveckla verksamheten. Kommunen uppger att det finns ett nytt organisationsförslag med hänsyn till den nya skollagen men kommunen har inte fattat beslut om denna organisation ännu.

Kommunen har 41 procent personal med förskollärarytbildning och 58 med barnskötarytbildning. Kommunen har som mål att anställa fler förskollärare och uppger att man är medveten om att det krävs ytterligare åtgärder för att rekrytera personal med adekvat utbildning.

Bacsippans förskola

Bacsippans förskola ligger i Bålsta i Västerängsområdet. Förskolan består av två avdelningar och har 47 barn inskrivna. På förskolan arbetar totalt nio personer varav två har förskollärarytbildning och en som efter högskolestudier erhållit så kallad lokal behörighet. En av förskollärarna är arbetslagsledare för båda arbetslagen, men har ingen nedsättning av sin tjänst för uppdraget. Övrig personal har barnskötarytbildning, varav en arbetar som resurs i gruppen. Förskolechefen har två förskolor som hon fördelar sin tid emellan. På förskolan finns sju barn med annat modersmål än svenska. Förskolan har under vårterminen 2011 genomgått en omorganisation vilket innebär att tre avdelningar har blivit två.

Förskolan är inrymd i ett flerfamiljshus i ett villaområde, lokalerna användes tidigare som äldreboende. Avdelningarna är fördelade på två plan med ett trapphus emellan. Båda avdelningarna har flera små och stora rum. Till förskolan hör en inhägnad gård. Förskolan har närhet till grönområden.

Förskolans pedagogiska arbete med barns utveckling och lärande

*Skollagen¹ och läroplanen för förskolan² anger att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Lärandet ska enligt läroplanen baseras på samspelet såväl mellan vuxna och barn som mellan barnen. Läroplanen har förtydligats, särskilt i avsnittet om utveckling och lärande som lyfter fram **språk och kommunikation, matematik, samt naturvetenskap och teknik** som områden där förskolan ska arbeta med barns utveckling, lärande och förmågor. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen, samt att skapa och kommunicera med olika uttrycksformer. Detta innebär också att forma, konstruera och använda material och olika tekniker samt att utforska teknik i vardagen. Förskolan ska också medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp.*

Forskning och beprövad erfarenhet³ pekar på att en viktig uppgift för pedagogerna är att skapa ett klimat och en styrning som främjar samarbete, en gynnsam språkutveckling, begreppsförståelse och kommunikation för att gynna barns samspel och lärande. Goda erfarenheter av matematik antas ha betydelse för barns framtida attityder till ämnet, men också för studieframgång senare i livet. För en god lärmiljö krävs utöver goda strukturella betingelser, en medveten pedagogik och ett intresse för matematik bland personalen. De tidiga åren är centrala för att ge barn erfarenheter som grund för begreppsutveckling och fortsatt intresse för området. Internationell forskning visar att naturvetenskap i förskolan kan bidra till att tidigt påverka barns attityder till naturvetenskap i positiv riktning och gynnalärandet av naturvetenskapliga begrepp och tänkesätt.

Personalen på Backsippans förskola betonar vikten av värdegrundsuppdraget i första hand. Andra läroplansområden som lyfts fram är matematik, språk och kommunikation, samt miljöfrågor. Båda avdelningarna på Backsippan har i den lokala arbetsplanen beskrivit hur de ska arbeta med teknik och naturvetenskap under året. Personalen beskriver verksamheten på förskolan som en helhet och att det som utmärker förskolan är att alla känner varandra väl och att det bidrar till att skapa en tillåtande miljö. Målet för verksamheten är främst att alla barn ska känna sig trygga och vara trygga med alla vuxna som arbetar på förskolan. Personalen menar att genom att slå samman avdelningarna från tre till två har det blivit bättre förutsättningar för verksamheten och nya möjligheter både för barn och vuxna.

¹ Skollag 2010:800

² Läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010. Skolverket

³ Se t ex litteraturoversikten för granskningen av förskolan på www.skolinspektionen.se

Personalen uppger att de arbetar för att skapa en inomhusmiljö som ska erbjuda barnen möjlighet till olika aktiviteter som stimulerar till utveckling och lärande. Miljön på förskolan Backsippan är anpassad efter barnen. Vissa hyllor är låga och barnen har möjlighet att ta material själva, men det finns även material högt upp vilket gör att barnen måste fråga en vuxen om hjälp för att få tillgång till material.

Placeringen av material har en bestämd plats i rummen och på hyllorna. Vid besöket på förskolan uppfattade dock Skolinspektionen att de vuxna inte var tydliga med att barnen ska plocka undan när de använt någonting vilket gör att det var rörigt på hyllor och bord.

Personalen betonar att miljön är under utveckling och att det har tagit tid att ändra efter sammanslagningen av avdelningarna. Tanken är att alla rum ska fylla olika syften utifrån läroplanen. Rummen är uppdelade utefter olika områden såsom bygg- och konstruktion, skapande, en hemvrå, naturvetenskap, matematik och språk och kommunikation. Vissa områden är mer framträdande än andra, framförallt ligger fokus på språk och kommunikation och skapande. Det varierar mellan de olika områdena hur mycket material som finns framme och som därmed är tillgängligt för barnen.

Samtidigt som personalen menar att de arbetar utifrån läroplanens innehåll så framkommer det att de planerar sin verksamhet innan de eventuellt kopplar aktiviteter som genomförs, till målen i läroplanen.

Språk och kommunikation

Språk och kommunikation är ett centralt område på förskolan enligt personalen och poängterar att det är grundläggande för att skapa bra relationer med barnen. Skolinspektionen observerade vid sitt besök att några av personalen fångar upp barnens samtal och frågor på ett naturligt sätt. Samtalet utmanar barnen att utveckla nya begrepp och nyanser i språket. Även det motsatta förhållandet observerades, där vuxna inte var observanta och lyhörda för barnens frågor eller åsikter. Personalen använder tecken till stöd för talet för att stärka de barn som har behov av det men även tillsammans med alla barn som ett roligt sätt att förstärka språket.

I miljön återfinns en del material som kan kopplas till språk och kommunikation och personalen har inrättat ett rum för språk och matematik. I rummet finns en hylla med material där barnen kan nå en del saker, medan annat material står högt. Exempel på material är spel, pussel och bildkort.

Vid den dagligen återkommande samlingen används språkpåsar med olika föremål som syftar till att utveckla barnets språk och tillföra nya ord inom olika områden. Genom lek med ord, liksom rim och ramsor, läsa böcker och sjunga, menar personalen att barnen får möjlighet att utveckla och träna språk och kommunikation. Endast en liten del av det som personalen beskriver att de genomför observerades under Skolinspektionens besök.

Matematik

Under Skolinspektionens besök genomfördes inga planerade aktiviteter inom matematik. Däremot fördes resonemang med barnen vid olika tillfällen och personalen fångade upp barnens intresse för matematik och gav dem möjlighet till problemlösning. Bland annat pratade barnen om antal barn och hur många det blev om man lade till eller om man tog bort.

Vid matbordet åt barnen smörgås av hårt bröd och barnen började tala om att smörgåsen fick olika former när de tuggade på den vilket den vuxne fångade upp och utvecklade samtalet till att handla om geometriska former.

Personalen berättar att de använder utomhusmatematik som en återkommande aktivitet för barnen. I skogen kan barnen använda sig av det som finns i naturen för att bland annat mäta och jämföra. Personalen menar att de tänker matematik i vardagen och försöker få in den i allt som de gör i leken med barnen som kan bestå i att utföra olika aktiviteter såsom "hämta två bilar, hämta en till" osv.

Teknik och naturvetenskap

I diskussioner om de olika lärandeområdena berättar personalen att naturvetenskap och teknik är ett område som de själva inte riktigt behärskar. De menar att de behöver kompetensutveckling för att utveckla arbetet i vardagen. Skolinspektionen observerade en övning med anknytning till naturvetenskap där barnen fick vatten och såpa för att blåsa såpbubblor. Syftet med övningen var enligt personalen att barnen skulle få blåsa såpbubblor men personalen hade inte tänkt på att det var en övning som kunde visa barnen vad ytspänning är. I kommunen finns möjlighet att låna NTA-lådor (Natur, teknik för alla) och även delta i utbildning för att kunna använda materialet. Personalen har framfört önskemål om fortbildning på området men har inte fått besked från förskolechefen om möjlighet att delta.

Läroplanen anger att förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Förskolan Backsippan har miljöinriktning och har rutiner för källsortering och återvinning. Förskolan har påbörjat arbetet med "Grön flagg" vilket innebär att förskolan ska ha ett genomtänkt miljöarbete i flera steg. Förskolorna i Västerängsområdet har en gemensam miljögrupp där personalen diskuterar hur förskolorna ska arbeta mer systematiskt med miljöfrågor tillsammans med barnen. Personalen uppger att de vill göra barnen medvetna och delaktiga i det dagliga arbetet och förstå varför det är viktigt ur ett miljöperspektiv att återvinna material och värna om naturen. Under Skolinspektionens besök på förskolan observerades inte några övningar eller samtal med miljö eller naturvårdsfrågor i fokus. Några av de yngsta barnen följde dock med till återvinningstationen för att källsortera material.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolan bedriver ett pedagogiskt arbete för att stimulera barns lärande. Förskolan behöver dock tydliggöra syftet med de aktiviteter som genomförs, för att kunna utveckla arbetet inom områdena matematik, språkutveckling, naturvetenskap och teknik. Förskolans pedagogiska personal behöver också vidareutveckla sin kompetens om lärprocesser och barns lärande för att på ett ännu mera medvetet sätt kunna uppnå hög kvalitet i arbetet.

Anpassning och anknytning till varje barns kunskaps- & erfarenhetsvärld, behov och intressen

***Läroplanen** betonar att verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan och att den ska utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen behov och drivkraft att söka kunskaper. Förskolan ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för den pedagogiska verksamheten. Barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet. Läroplansuppdraget innebär att barnen ska få stimulans och vägledning av vuxna för att genom egen aktivitet öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter. Förskolans mål att främja lärande, förutsätter utifrån läroplanens intentioner, också en aktiv diskussion i arbetslaget om innebörden i begreppen kunskap och lärande.*

***Skollagen** anger att utbildningen ska utformas utifrån grundläggande demokratiska värderingar såsom alla människors lika värde och jämställdhet. **Läroplanen** tydliggör att förskolan ska motverka traditionella könsroller och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Alla barn i förskolan ska också mötas av ett interkulturellt förhållningssätt.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** visar att självkänsla och lärande påverkas positivt om barnen kan relatera nya kunskaper till de egna begreppsramarna och förstå de sammanhang som olika lärandeaktiviteter presenteras i. Vidare pekar forskningen på att stereotypa föreställningar om kön i stor utsträckning tillåts styra förskolans vardag, trots att kön har väldigt lite betydelse för barnen själva, och att könsstrukturella mönster återspeglas i förskolan på ett ofta omedvetet sätt. Forskningen pekar vidare på vikten av att personalen bekräftar barnet och skapar en miljö och ett klimat som främjar ett interkulturellt förhållningssätt.*

För att få information om barnen och vad de har för intressen är föräldrarna en viktig del. Vid inskolningen av barnen fångar personalen upp viktig information om barnet. Personalen erbjuder även föräldrarna ett inskolningssamtal när barnen varit på förskolan en tid för att följa upp föräldrarnas tankar och frågor men även för att få mer kunskap om barnen.

För att anpassa verksamheten efter barnens olika behov och utveckling delar personalen in barnen i mindre grupper. Vidare gör personalen observationer i barngruppen och vid olika situationer för att ta reda på vad som intresserar barnen eller vad barnen

behöver utveckla tillsammans i gruppen. Exempel på observations tillfällen kan vara i samlingen eller vid måltider. Det finns också tankar om att göra aktivitetskort vid samlingen som barnen ska kunna välja. Genom detta menar personalen att barnens val får en större tydlighet både för barnen men också som en observation av barnens intresseområden. När barnen väljer kort med en aktivitet går det att se om barnen alltid vill göra samma sak eller om barnet har fler intresseområden. Detta ställer också krav på barnen att lära sig att vänta på sin tur vilket är positiv effekt enligt personalen.

Vid diskussioner om jämställt förhållningssätt betonar personalen att de inte medvetet gör någon skillnad på barnen utifrån kön. Vidare uppger de att allt ska vara tillåtet för alla men säger samtidigt att detta är ett område som inte har analyserats tillräckligt. Personalen har inte haft diskussioner om lärandemålen ur jämställdhetsperspektiv. De uppger att de diskuterar den pedagogiska miljön ofta men att det inte sker utifrån ett könsperspektiv. Aktiviteter som erbjuds barnen ska vara utifrån intresseområden och behov.

På Backsippans förskola är det få barn med annat modersmål än svenska i gruppen. Det finns inget i miljön som lyfter upp eller visar att det finns barn med annan bakgrund än den svenska. Personalen uppger att mångkulturellt arbete och flerspråkiga barn inte är något som diskuterats på förskolan eftersom de endast haft familjer med svensk bakgrund tidigare. Under hösten har en handlingsplan för flerspråkiga barn tagits fram. Samtliga av personalen har fått information om planen och diskuterat den på en arbetsplatsträff. Några av personalen deltar i en kurs som handlar om flerspråkighet. Trots det uppger personalen att detta är ett område som de inte arbetat tillräckligt med och att de behöver lära sig mer för att kunna möta barnens behov.

I kommunen finns en plan för hur personalen ska arbeta för att stödja de flerspråkiga barnen, men det är ingenting som personalen har använt eller satt sig in i. Förskolechefen har inte heller lyft upp det flerspråkiga och mångkulturella som ett viktigt område att arbeta med.

Förskolan ska anpassa verksamheten till alla barn enligt läroplanen. På Backsippans förskola är personalen medveten om det stödbehov som finns hos enskilda barn och förskolechefen har tilldelat avdelningen en resursperson som arbetar deltid. Vidare har personalen tillgång till handledning för att utveckla arbetet med barnen, vilket ska ge barnen förutsättningar att utvecklas utifrån deras förutsättningar. Personalen uppger att det inte alltid finns tid för att ge barnen tillräckligt stöd men att de gör det bästa av situationen utifrån de förutsättningar som är givna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolan Backsippan gör olika insatser för att fånga upp barnens intressen och tidigare erfarenheter. För att insatserna ska utvecklas till ett etablerat arbetssätt behöver förskolans verksamhet organiseras så att barnens erfarenhetsvärld systematiskt synliggörs. Förskolan behöver ut-

veckla kunskaper om vad ett jämställt arbetssätt innebär. Personalen behöver uppmärksamma att deras sätt att bemöta flickor och pojkar bidrar till att forma uppfattningen om vad som är manligt och kvinnligt. Förskolan behöver utveckla arbetssätt i det dagliga arbetet som gör att förskolan bidrar till att barn med annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Arbetet med implementering av det förstärkta pedagogiska uppdraget

*Förskolan har fått ett förstärkt pedagogiskt uppdrag i den reviderade **läroplanen** som började gälla samtidigt med den nya **skollagen**, där förskolan nu är en egen skolform. **Läroplanen** har förtydligats framförallt i avsnittet om utveckling och lärande. Den beskriver vidare förskolläraernas förtydligade ansvar för att arbetet i barngruppen genomförs så att läroplanens intentioner uppfylls. Arbetslagets roll och ansvar blir också tydligare definierat. Dessutom har förskolechefens ansvar förtydligats i såväl skollag som läroplan, bland annat när det gäller personalens kompetensutveckling.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** visar att personalens pedagogiska kompetens, kunskap och engagemang är centrala komponenter för att kunna skapa en god pedagogisk miljö som stimulerar barns lärande. Gynnsamma strukturella villkor har visat sig viktiga men de inte är avgörande och inte heller en garanti för god kvalitet. I förskolor där verksamheten håller hög kvalitet finns en pedagogisk medvetenhet och ett professionellt förhållningssätt.*

På förskolan Bacsippan ligger läroplanen till grund för den dagliga verksamheten, enligt personal och förskolechef. Personalen har under många år arbetat med tre områden, värdegrund, matematik, samt språk och kommunikation. Även om planeringen inte alltid har sin utgångspunkt i läroplanen finns det kunskap hos personalen vad som står i läroplanen innan den reviderades. Förskolans personal har inte fullt ut kunskap om barns läroprocesser vilket framkommer i intervjuer. Detta är ett område som inte har analyserats i tillräcklig omfattning enligt personalen. Förskolan har arbetsplaner där det framgår vilka som är de tre områden som förskolan har haft fokus på. Planerna ska framöver omfatta även teknik och naturvetenskap.

Bacsippans förskolechef uppger att det inte finns någon plan för hur implementeringen av den reviderade läroplanen ska ske från kommunens sida. Skolan har fått resurser för att arbeta med den nya läroplanen för grundskolan, men denna resurs omfattar inte förskolan. Förskolecheferna har vid två tillfällen deltagit i Skolverkets informationsdagar om den nya skollagen och den reviderade läroplanen. Förskolechefen på Bacsippan ordnade två föreläsningar för personalen i kommunen om skollagen och den reviderade läroplanen och arbetslagsledarna har dessutom deltagit i en separat utbild-

ning. För övrigt har det inte skett någon implementering av den reviderade läroplanen. Detta medför att personalen på förskolan inte har tillräcklig kunskap om vad det förstärkta uppdraget innebär och inte heller hur det ska omsättas i praktiken.

Det finns personal som uppger att de inte vet vad det är som är nytt i läroplanen och vad förändringarna innebär för uppdraget. Personalen efterlyser kompetensutveckling på detta område för att kunna fullgöra uppdraget enligt läroplanens krav. Vidare vill de ha möjlighet att få diskutera och analysera vad det betyder att följa upp, samt dokumentera barns lärande och vad förskollärarens förstärkta roll ska innebära.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolans personal behöver kunskap om det förstärkta pedagogiska uppdraget, innehåll och syfte. Personalen behöver tid för att förstå och implementera det i den dagliga verksamheten på förskolan. Förskolan behöver också definiera och reflektera kring förskollärarnas ansvar och arbetslagets uppdrag.

Ledning av förskolans pedagogiska arbete

*I enlighet med **skollagen** ska det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ledas och samordnas av en förskolechef. Förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation. Som förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt. **Läroplanen** föreskriver att förskolechefen har ansvar för att förskolans arbete bedrivs i enlighet med läroplanen och uppdraget i dess helhet. Förskolechefen har ansvar för förskolans kvalitet.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** pekar på pedagogiskt ledarskap och pedagogisk samsyn som nyckelfaktorer för kvalitet. Utgångspunkten för ett positivt genomförande av en strategi och verksamhetsplan är enligt forskning att det finns en gemensam vision/målbild. Dessutom krävs att denna målbild är så eftersträvanvärd för medarbetarna att de har en stark motivation att arbeta för att realisera den. För ledaren handlar det om att ha förmågan att skapa denna målbild tillsammans med sina medarbetare, samt att kunna förklara vilka fördelar och möjligheter som den innebär för den enskilde medarbetaren. Chefen är enligt skollärforskning en nyckelperson för god kvalitet, som aktiv ledare av det pedagogiska arbetet.*

Förskolechefen har arbetat på förskolan sedan 1999 och har, förutom förskollärarexamen, genomgått den statliga rektorsutbildningen. Förskolechefen har utöver Backsippans förskola, ansvar för ytterligare en förskola med sju avdelningar. Förskolechefen håller sig enligt egen utsago informerad om verksamheten via de handlingsplaner och arbetsplaner som personalen skriver. Arbetslagsledare och förskolechef träffas en gång i veckan och diskuterar verksamheten. Den information och de diskussioner som avhandlas för sedan arbetslagsledaren vidare till arbetslaget.

Förskolechefen leder gemensamma personalmöten. På dessa möten diskuteras inte pedagogiska frågor i någon större utsträckning. Huvuddelen av tiden går åt till att föra över information från kommunen och praktiska frågor som rör verksamheten.

Personalen efterlyser en mer närvarande chef och fler pedagogiska diskussioner för att kunna fullgöra uppdraget. Kvalitetsarbetet är enligt förskolechefen uppföljning, utvärdering och dokumentation. Inom dessa områden saknas i nuläget en fungerande modell för att på ett systematiskt sätt följa upp och analysera verksamheten och utveckla den framåt. Inom detta område efterfrågar förskolechefen själv mer kunskap för att utveckla den pedagogiska verksamheten och det systematiska kvalitetsarbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolechefen behöver ta större ansvar för att leda och utveckla det pedagogiska arbetet på förskolan för att utveckla verksamheten i enlighet med läroplanens krav.

Kvalitetsarbetet – uppföljning, utvärdering och utveckling

Läroplanen anger att förskolans kvalitet kontinuerligt och systematiskt ska dokumenteras, följas upp, utvärderas och utveckla, i syfte att ge bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande för barnen. För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras. För att stödja och utmana barn i deras lärande behövs kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande, delaktighet och intresse för de olika målområdena. Syftet är att kvalitetsarbetet ska urskilja de aspekter i förskolans verksamhet som kan ha betydelse för barns välbefinnande, lek, utveckling och lärande och därmed vilket utvecklingsarbete som behöver göras över tid. All form av utvärdering ska utgå från ett tydligt barnperspektiv.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att hög kvalitet i förskolan bidrar till bättre kognitiv och social utveckling och lärande för barnen. Ett helhetsperspektiv på kvalitetsarbetet innebär att förskolans kvalitet betraktas som system av samspel mellan vuxna och barn, mellan barnen själva, de miljöer och material som finns på förskolan och de pedagogiska processerna och läroplanens mål. Det handlar också om att observera, dokumentera, reflektera och analysera såväl kring varje barns utveckling och lärande, som verksamheten i sin helhet, för att kunna genomföra förbättringar i förskolans pedagogiska arbete.

Vid Skolinspektionens besök framkommer att förskolan inte gör någon dokumentation av barnens lärande och utveckling. Det finns ett behov hos personalen att diskutera och analysera vad det betyder att följa upp och dokumentera barns lärande för att utveckla en fungerande modell. Uppföljning och utvärdering av verksamheten sker bland annat via spontana samtal och på den tid varannan vecka som är avsatt för reflektion i arbetslaget. Personalen uppfattar att mycket tid går åt till att prata om praktiska saker och det finns för lite tid för att diskutera pedagogiska frågor och utvärdera verksamheten.

Det framkommer också vid besöket att det saknas kunskap om vad en utvärdering ska innehålla och vad som är dess syfte. Förskolan har en dag om året när hela verksamheten och det gångna året ska utvärderas. Vid detta tillfälle sker en utvärdering av den årliga verksamhetsplanen som skrivits av personalen och ligger till grund för förskolans arbete under året. Personalen säger att det är svårt att hinna med att utvärdera på en dag och att den skriftliga dokumentationen mest blir föremål för språkliga rättningar, snarare än att innehållet analyseras. Det dagliga arbetet och kvalitetsarbetet blir som två parallella spår som inte hänger ihop eftersom det inte sker någon kontinuerlig utvärdering av verksamheten och nyttan av att utvärdera inte är tydlig för personalen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolans kvalitetsarbete behöver utvecklas med fokus på barns lärande. Förskolan behöver följa upp, dokumentera och analysera varje barns utveckling och lärande. Detta i syfte att ligga till grund för att kunna utvärdera hur verksamheten tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål. Förskolechefen behöver tydligare leda det systematiska kvalitetsarbetet på förskolan.

Syfte och frågeställningar

I skollagen som började gälla från den 1 juli 2011, samt i den reviderade läroplanen för förskolan, förtydligas och förstärks förskolans uppdrag att arbeta med utveckling och lärande. Samtidigt har en tydligare ledarroll utmejslats på chefsnivå och tydligare ansvar för förskollärare. Arbetslagets roll har också förtydligats.

Fokus i denna granskning är därför hur förskolan arbetar med det förstärkta pedagogiska uppdraget, framförallt utifrån läroplanens avsnitt 2.2 Utveckling och lärande, som beskriver vad och vilka innehållsområden förskolans verksamhet ska inriktas på när det gäller barns utveckling och lärande. De tre centrala frågeställningarna i granskningen är:

- ***Hur arbetar förskolan för att stimulera och utmana barns utveckling och lärande utifrån målen och riktlinjerna i läroplanen?***

Här har Skolinspektionen granskat hur förskolepersonalen medvetet tar sig an det nationella uppdraget. I fokus står barns språkliga och kommunikativa utveckling och lärande, den matematiska utvecklingen och lärandet, samt naturvetenskap och teknik. Vidare har granskats om barnen i förskolan möts av ett interkulturellt och jämställt förhållningssätt där olika erfarenheter, kunskaper, förmågor, intressen och bakgrund hos barnen tas tillvara i det pedagogiska arbetet. Det innefattar på vilka sätt förskolan utformar sin verksamhet så att den anpassas till barnen och anknyts till deras erfarenhetsvärld och hur förskolepersonalen skaffar sig kunskap om detta, samt personalens förhållningssätt och medvetenhet på förskolan.

- ***På vilka sätt följer förskolan upp barns utveckling och lärande?***

Här avses hur förskolan dokumenterar och gör uppföljningar av de förutsättningar som verksamheten ger för utveckling och lärande, samt hur personalen arbetar för att utveckla verksamheten, utan att bedömning av enskilda barn står i centrum. Det handlar om hur förskolan gör för att följa varje barn i syfte att kunna utveckla verksamheten och hur förskolan får syn på barns förändrade kunnande. Vidare har granskats på vilka sätt dokumentation, uppföljning, utvärderingar och analyser används för att utveckla arbetet så att varje barn får bästa möjliga förutsättningar för utveckling, lärande och delaktighet och om förskolan ger goda villkor för lärandet utifrån läroplanens intentioner.

- ***Hur säkerställer förskolechefen att förskolan implementerar det förstärkta pedagogiska uppdraget i sin dagliga verksamhet?***

Inom ramen för den här frågeställningen har Skolinspektionen granskat om uppföljningar, utvärderingar och analyser görs för att systematiskt och kontinuerligt förbättra och utveckla verksamheten. Vidare har syftet varit att belysa hur förskolans personal tar sin an det förstärkta pedagogiska uppdraget och hur förskolan arbetar med de förtydligade roller som förskolechef, förskollärare och arbetslag fått, samt vilka former, rutiner och strukturer som finns för att utveckla det pedagogiska arbetet för att främja samtliga barns lärande och utveckling i förskolan.

Metod och material

Inför besöket på respektive förskola har en dokumentanalys gjorts utifrån ett antal dokument, som begärts in från såväl förskolan som från huvudmannen. Dokumentationen har bestått av t ex huvudmannens och förskolans plan för årets verksamhet och utvecklingsarbete, systematiskt kvalitetsarbete, kompetensutvecklingsplanering och utbildning hos personalen, implementeringsinsatser, samt barnantal och åldrar. På så sätt har Skolinspektionen fått en inledande bild av förskolans verksamhet.

Vid besöket har miljö- och samspeksobservationer genomförts på förskolan som helhet, samt på en fokusavdelning. Syftet med observationerna har varit att inspektörerna kunnat skapa sig en generell bild av material och miljö, samt arbetet på förskolan, och särskilt få en mer tydlig bild av den pedagogiska verksamheten på en avdelning. Förskolepersonalen har vidare intervjuats i olika grupper eller individuellt; fokusavdelningens personal, personal från övriga avdelningar, personer med särskilda ledningsuppdrag på förskolan, samt intervju med förskolechefen. Syftet med intervjuerna har varit att få en fördjupad bild av hur förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget ser ut i den dagliga verksamheten. Samtlig insamlad information har sedan analyserats inför Skolinspektionens tolkning och bedömning.

Relevanta författningstexter

Skollag (2010:800)

1. Kap. Inledande bestämmelser, 4 §, 5 §, 6 §, 7 §
2. Kap. Huvudmän och ansvarsfördelning, 8 §, 9 §, 10 §, 11 §
4. Kap. Kvalitet och inflytande, 4 §, 5 §, 6 §
8. Kap. Förskolan, 2 §, 8 §, 11 §

Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2010

1. Förskolan värdegrund och uppdrag
 2. Mål och riktlinjer
 - 2.2. Utveckling och lärande
 - 2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling
 - 2.7 Förskolechefens ansvar
-